

UOT 159.9

*A.Ş.İskəndərova*

*Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetinin nəzdində*

*Azərbaycan Maliyyə-İqtisad Kolleci*

*aynuriskenderova@inbox.ru*

## **ORTA İXTİSAS TƏHSİLİ MÜƏSSİSƏLƏRİNDƏ TƏLƏBƏLƏRİN “İDEAL MÜƏLLİM” HAQQINDA TƏSƏVVÜRLƏRİ**

DOI: 10.30546/170899876.72.1.2024.025

**Açar sözlər:** *müəllimin şəxsi keyfiyyətləri və peşə bacarıqları, ideal müəllim, tələbələrin müəllimdən gözləntiləri*

Dövrün müəllimi öz peşəsində uğur əldə etmək üçün müəllim üçün vacib olan şəxsi keyfiyyətlərə və peşə bacarıqlarına malik olmalıdır. Həmçinin, müasir təhsilalanların müəllimdən gözləntilərinin nələr olduğunu bilmək də xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Tələbələrin gözləntilərini müəyyənləşdirməklə gənclərin təlim- tərbiyəsini düzgün təşkil etmək daha asan ola biləcəyini düşünərək onların “ideal müəllim” haqqında təsəvvürlərini araşdırmaq məqsəduyğundur. Bunun üçün 2022-2023-cü tədris ilində təhsil alan Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetinin nəzdində Azərbaycan Maliyyə-İqtisad Kollecinin 110 tələbəsi arasında sorğu keçirilmişdir. Sorğunun nəticələrinə görə, tələbələrin “ideal müəllim”dən gözlədiyi keyfiyyətlər arasında anlayışlı, ədalətli, mehriban, gülərliz, işini sevən, maraqlı dərslər keçən, savadlı, nitq qabiliyyətli, ünsiyyətçil, fərdi yanaşan, dinləməyi və empatiya qurmağı bacaran, auditoriyanı idarə edə bilən, hər baxımdan tələbələr arasında ayrı-seçkilik etməyən, nümunəvi davranışlar sərgiləyən və s. kimi xüsusiyyətlər üstünlük təşkil edir.

*A.Ш.Искандерова*

## **ПРЕДСТАВЛЕНИЯ СТУДЕНТОВ ОБ «ИДЕАЛЬНОМ ПЕДАГОГЕ» В СРЕДНИХ СПЕЦИАЛЬНЫХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ**

**Ключевые слова:** *личностные качества и профессиональные навыки преподавателя, идеальный преподаватель, ожидания студентов от преподавателя*

Современный учитель должен обладать личностными качествами и профессиональными навыками, которые важны для успеха учителя в своей профессии. Также очень важно знать, каковы ожидания современных обучающихся от учителя. Определив ожидания студентов, разумно исследовать их представления об «идеальном преподавателе», полагая, что, возможно, проще правильно организовать обучение молодежи. Для этого был проведен опрос среди 110 студентов Азербайджанского финансово-экономического колледжа Азербайджанского государственного экономического университета,

обучающихся в 2022-2023 учебном году. По результатам опроса, среди качеств, которые студенты ожидают от «идеального преподавателя», преобладают такие черты как понимающий, справедливый, добрый, улыбчивый, любящий свое дело, проводящий интересные уроки, образованный, красноречивый, общительный, представительный, умеющий слушать и сопереживать, умеющий управлять классом, не делающий различий между студентами, демонстрирующий примерное поведение и т. д.

*A.S.Iskanderova*

### **STUDENTS' PERCEPTIONS OF THE "IDEAL TEACHER" IN SECONDARY SPECIALIZED EDUCATIONAL INSTITUTIONS**

**Keywords:** *personal qualities and professional skills of the teacher, ideal teacher, student expectations from the teacher*

Today's teacher must have personal qualities and professional skills that are important for a teacher to be successful in his profession. Also, it is of particular importance to know what the expectations of modern learners are from the teacher. It is appropriate to investigate the perceptions of the "ideal teacher" of the students, considering that it may be easier to organize the education of the young people by defining their expectations. For this, a survey was conducted among 110 students of the Azerbaijan Finance and Economics College at the Azerbaijan State University of Economics studying in the 2022-2023 academic year. According to the results of the survey, among the qualities that students expect from the "ideal teacher" are understanding, fair, kind, smiling, who loves his work, gives interesting lessons, literate, eloquent, sociable, approachable, able to listen and empathize, able to manage the class, who does not discriminate among students, exhibits exemplary behavior, etc. such features prevail.

Respublikamızda təhsilin müasir standartlarına uyğun səviyyədə qurulması məqsədilə məktəblərin yenidən tikilməsi, yeni ali və orta ixtisas təhsil müəssisələrinin, ixtisasların, kafedraların açılması, gənclərin xarici ölkələrdə təhsil alması, peşəkar kadrların artırılması Ümummilli lider Heydər Əliyevin təsdiq etdiyi təhsil sahəsindəki islahat proqramlarına söykənir. Təhsilə belə qayğı göstərmiş, ölkədə təhsil islahatlarının əsasını qoymuş Ümummilli lider Heydər Əliyev təhsil haqqında “Təhsil hər bir dövlətin, ölkənin, cəmiyyətin həyatının, fəaliyyətinin mühüm bir sahəsidir. Cəmiyyət təhsilsiz inkişaf edə bilməz” kimi fikirləri hazırkı dövrdə də öz aktuallığını itirməmişdir. Aparılan təhsil islahatlarının əsas məqsədlərindən biri müasir tələblərə uyğun olan, müəllimlik peşəsinin tələb etdiyi şəxsi keyfiyyətlərə və bacarıqlara sahib olan müəllim hazırlamaqdır.

Bir dövlətin gələcəyi gənc nəsildən asılıdır. Gələcəkdə dünya miqyasında bir müstəqil dövlət kimi yaşamağa davam etmək, millət olaraq

beynəlxalq arenada hər sahə üzrə layiqli yer tutmaq üçün ölkəmizin vətənpərvər, iradəli, istedadlı, yaradıcı, intellektual, özünə güvənən, məqsədyönlü gənclərə ehtiyacı var. Belə gənclərin ərəsəyə gəlməsi ilk növbədə təhsil səviyyəsindən, təhsilin səviyyəsi isə onun əsas ünsürlərindən biri olan müəllimlərin peşəkarlığından asılıdır. Beləliklə, gələcəyin memarı olan müəllimlərin peşəkar hazırlığı dövrümüzün ən böyük problemlərindən biridir.

Müəllimin peşəkarlığı onun şəxsi keyfiyyətlərindən, pedaqoji ustalığından, peşə üçün vacib olan bacarıq və qabiliyyətlərindən asılıdır. "İdeal müəllim" in hansı keyfiyyətlərə malik olması haqqında bir çox elm adamının, tədqiqatçının müxtəlif fikirləri mövcuddur. Məsələn, psixologiya elmlər doktoru, professor M.Ə.Həmzəyevə görə, müəllim əməyində onun şəxsiyyəti aparıcı yerlərdən birini tutur. Cəmiyyətin onun qarşısına qoyduğu sosial sifarişi həyata keçirə bilməsi üçün şəxsiyyəti lazımi səviyyədə formalaşmalıdır. Pedaqoji fəaliyyətin müvəffəqiyyəti üçün hər bir müəllim təbiət və cəmiyyət haqqında dərin biliklərə yiyələnməklə, yüksək inam və yüksək ideallığa görə fərqlənməklə yanaşı, bir sıra mühüm keyfiyyətlərə də malik olmalıdır. Həmin keyfiyyətlər aşağıdakı kimi xarakterizə olunur: 1) hər bir müəllim öz fənninə dərindən yiyələnməli; 2) idrak nəzəriyyəsini və pedaqoji elmi mükəmməl əxz etməli; 3) ayrı-ayrı anlayışlar arasındakı əlaqə və münasibətləri açmağı bacarmalı; 4) şagirdləri fəallaşdırmaq məqsədilə müxtəlif kommunikatv vasitələrdən istifadə edə bilməli və s. Bu keyfiyyətlərə yiyələndikdən sonra müəllim öz pedaqoji fəaliyyətində yüksək nailiyyətlər əldə edə bilər [2, s.197].

Pedaqogika üzrə elmlər doktoru, professor M.İ.İlyasova görə, peşəkarlıq (müəllimin lazımi biliyə, bacarıqlara, şagirdlərlə yaradıcı şəkildə işləyə bilmək texnologiyalarına sahib olması, pedaqoji prosesin incəliklərinə dərindən yiyələnməsi) və səriştəlilik (müəllimin pedaqoji prosesi məharətlə, daha əlverişli metodlarla reallaşdırma bilməsi) müəllim üçün vacib olan ən mühüm keyfiyyətlər sırasında ilk yerlərdən birini tutur. Bu iki keyfiyyət pedaqoji fəaliyyətin elə mühüm tərəflərini özündə birləşdirir ki, bunlar pedaqoji prosesin tamlığını, şəxsiyyətyönümlülüyünü, nəticəyönümlülüyünü təmin etməklə təhsiləlanların tərəkürünün və şəxsiyyətinin inkişafına əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərir və gənc nəslin zəngin biliyə, mütərəqqi dünyagörüşünə malik bir şəxsiyyət kimi formalaşmasına səbəb olur [3, s.17].

Türkiyədə də ideal müəllimin hansı peşə keyfiyyətlərinə sahib olmasının daha vacib olduğunu müəyyənləşdirmək məqsədi ilə bir sıra tədqiqatlar aparılmışdır. Araşdırmalara görə, müəllimdə 3 əsas xüsusiyyət olmalıdır: elmi bilik, peşə mədəniyyəti, peşə bacarıqları. Bu xüsusiyyətlərlə yanaşı, tolerant, sevgisini göstərə bilən, pedaqoji kollektivdə hörmət

qazanmağı və həmkarları ilə əməkdaşlıq etməyi bacaran müəllimləri “ideal müəllim” kimi adlandırmaq olar [8].

Müəllimlər üçün vacib olan peşə və şəxsi keyfiyyətləri ayrı-ayrılıqda sıralamış olsaq, aşağıdakı kimi bir cədvəl əldə edə bilərik [4, s.546].

| Müəllimin peşə keyfiyyətləri                                                                           | Müəllimin şəxsi keyfiyyətləri                                                                 |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1. Millətinin milli-mənəvi, əxlaqi, mədəni və tarixi dəyərləri mənimsəmək, inkişaf etdirmək            | 1. Uşaqları, gəncləri sevmək və onları bir şəxsiyyət kimi dəyərləndirmək                      |
| 2. Dövlətin ona verdiyi hüquqi məsuliyyəti bilib yerinə yetirmək                                       | 2. Hərəkətli, bacarıqlı, səmimi, gülərlü, coşqulu olmaq                                       |
| 3. Fiziki, psixoloji, sosial və ruh sağlamlığı yerində olmaq, müstəqil və analitik düşünmə qabiliyyəti | 3. Gözlənilmədən yaranan problemləri soyuqqanlı qarşılamaq və həll etmək                      |
| 4. Öz işinə tənqidi yanaşaraq, əskikliklərini aradan qaldırmaq                                         | 4. Təmiz, təhsil müəssisəsinin tələbinə uyğun, səliqəli geyinmək                              |
| 5. Asan öyrənməni təmin etmək üçün uyğun üsullar seçmək                                                | 5. Öz davranışları ilə təhsilalanlara nümunə olmaq                                            |
| 6. Davranış problemi olan təhsilalanlara düzgün yanaşa bilmək                                          | 6. Vəzifənin məsuliyyətini daşımaq                                                            |
| 7. Problem həll etməyi bacaran və müxtəlif şəraitə uyğunlaşa bilən şəxsiyyət yetişdirmək               | 7. Özünə inanmaq, nə istədiyini bilmək,                                                       |
| 8. Elmi biliklərini daimi yeniləmək                                                                    | 8. Emosiyalarına və davranışlarına nəzarət etmək                                              |
| 9. Öz sahəsinə aid elmi biliklərini, təhsilalanların səviyyəsini nəzərə alaraq öyrətmək                | 9. Obyektiv olmaq                                                                             |
| 10. Müasir interaktiv təlim metodlarını qəbul edərək tətbiq etmək                                      | 10. Cəsarətli, mərd olmaq                                                                     |
| 11. Təhsilalanların gizli istedadını, qabiliyyətini üzə çıxarmaq                                       | 11. Liderlik                                                                                  |
| 12. Təhsilalanlara qrupla işləməyi öyrətmək                                                            | 12. İdarəetmə qabiliyyətinə malik olmaq                                                       |
| 13. Təhsilalanların akademik göstəricilərini qaldırmaq və s.                                           | 13. Koqnitiv bacarıqlar                                                                       |
|                                                                                                        | 14. Təhsilalanlara həssas yanaşmaq                                                            |
|                                                                                                        | 15. Özünü analiz etmək                                                                        |
|                                                                                                        | 16. Ədalətli, çalışqan, əxlaqlı, tərbiyəli olmaq, insanların fikirlərinə, dininə hörmət etmək |

“Müasir pedaqoq necə olmalıdır?” sualına rus tədqiqatçıları belə cavab verir: “Hərtərəfli inkişaf etmiş şəxsiyyətə malik olan, ümumbəşəri və milli dəyərlərə sahib olan, başqalarının hisslərinə hörmətlə yanaşan, vətənpərvər, ixtisası üzrə və yaxın sahələrin – psixologiya, fəlsəfə və digərlərinə aid mü-kəmməl elmi biliklərə malik olan, təlim prosesinə yaradıcı yanaşa bilən, uşaqları sevən, onları hərtərəfli şəxsiyyət kimi yetişdirməyə çalışan, tələb-kar, ədalətli olan hər bir pedaqoq müasir tələblərə cavab verə bilər” [6, s.296].

Rusiyada şagird, tələbə, məzun və valideynlər arasında sorğu keçiril-mişdir. Respondentlərə “Müəllimlərdə hansı keyfiyyətlər yoxdur?” sualı ilə müraciət etmişlər. Aşağıdakı cavablar üstünlük təşkil etmişdir:

- Effektiv dinləmək, fərdi yanaşmaq (valideynlərin cavabı);
- Effektiv dinləmək, açıq olmaq, şagirdlərə yol tapmaq (şagirdlərin cavabı);
- Səbirli, laqeyd olmamaq, obyektiv, empatik olmaq, dinləmə qabiliyyəti, onlara şəxsiyyət kimi yanaşmaq (tələbələrin cavabı);
- Maraqlanmaq, empatiya və insanpərvərlik (məzunların) [7, s.678].

Ümumiyyətlə, demək olar ki, müəllimlər üçün vacib olan keyfiyyətləri müəyyən etmək çox çətindir. Bunun səbəbi müəllim üçün vacib olan bilik, bacarıq, münasibət forması və davranış forması çox geniş məzmunla malik olması, tarix boyu peşənin təkamül prosesindən keçməsi, müəllimdən gözlənilən rol və vəzifələrin bir çox aspektlərdə (sosial, mədəni, siyasi və s.) nisbi olması ilə bağlıdır. Məsələn, elmi ədəbiyyatda bir çox tədqiqatçılar müəllimin xüsusiyyətlərini üç fərqli kateqoriyada təsvir etmişlər: 1) passiv texnik (passive technician) 2) refleksiv təcrübəçi (reflective practitioner) 3) transformativ intellektual (transformative intellectual). Birinci kateqoriyanın müəllimləri yalnız əldə etdiyi elmi bilikləri onun etibarlılığına şübhə etmədən, təhsilalanların ehtiyaclarını nəzərə almadan onlara çatdırmağa çalışırlar. İkinci kateqoriyanın müəllimləri informasiyanı özü istehsal edir və qarşılaşdığı məlumatla tənqidi yanaşır, tələbələrin iradlarını dinləyir. Üçüncü kateqoriyanın müəllimləri isə müasir prosesləri izləyən, tələbələrinə sual verməyi, tənqidi yanaşmağı, düşünməyi və problemi həll etməyi öyrədən, cəmiyyəti dəyişməyi hədəfləyən mütəxəssislərdir [5, s.526].

Ümumiyyətlə, ümumi, orta ixtisas, peşə və ali təhsil müəssisələrində fəaliyyət göstərən müəllimlər üçün vacib olan, fəaliyyət göstərdiyi təhsil müəssisədən asılı olaraq tələb olunan şəxsi keyfiyyət, bacarıq, qabiliyyətlərin konkret olaraq müəyyən olunmasına ehtiyac var. Müəyyən keyfiyyətlər haqqında müxtəlif tədqiqatçıların fikirləri ilə tanış olduq. Lakin müəllimin əsas münasibətdə olduğu subyektlərdən biri – şagirdlərin onlara qarşı duyğu, düşüncələrini və gözləntilərini bilməsi də çox vacib məsələdir. Çünki təhsilalanların müəyyən fənlərə münasibətində müəllimin rolu

danılmazdır. Həmçinin müəllimlərin də təhsilalanların münasibətini, “ideal müəllim” haqqında təsəvvürlərini bilməsi öz fəaliyyətini bir daha nəzərdən keçirməsinə, səmərəliliyinin artırılmasına səbəb ola bilər. Bu baxımdan orta təhsil müəssisələrində tələbələrin “ideal müəllim” haqqında təsəvvürlərini bilmək üçün, daha doğrusu, müəllimlərdə görmək istədikləri şəxsi keyfiyyətləri, peşə bacarıqlarını, qabiliyyətlərini öyrənmək üçün onlar arasında sorğu keçirilmişdir. Sorğu 2 hissədən ibarət idi. Birinci hissə şəxsi məlumatların alınması üçün verilən 3 sualdan ibarət idi. İkinci hissə isə respondentlərə açıq sualla (Sizcə, "ideal müəllim" necə olmalıdır? (İdeal müəllimdən gözlədiyiniz şəxsi keyfiyyətləri və peşə bacarıqlarını (idarəetmə, ünsiyyət və s) qeyd edin) müraciət edilmişdir. Sorğu 2022-2023 tədris ilində Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetinin nəzdində Azərbaycan Maliyyə-İqtisad Kollecinə təhsil alan tələbələrlə keçirilmişdir. Respondentlərin müxtəlifliyini təmin etmək məqsədi ilə 3 ayrı ixtisasdan 15-25 yaş arası 110 tələbə cəlb olunmuşdur. Respondentlər haqqında Cədvəl 1.-də göstərilmişdir.

Cədvəl 1. Respondentlərin demografik xüsusiyyətlərinin göstəriciləri

| <b>Respondentlərin göstəriciləri</b> | <b>Sayı</b> | <b>Faizlə (%)</b> |
|--------------------------------------|-------------|-------------------|
| <b>İxtisasların adı</b>              |             |                   |
| Sosial iş                            | 43          | 39,09%            |
| Bank işi                             | 40          | 36,3%             |
| Maliyyə işi                          | 27          | 24,5%             |
| <b>Cinsiyyəti</b>                    |             |                   |
| Kişi                                 | 18          | 16,3%             |
| Qadın                                | 92          | 86,4%             |
| <b>Yaşı</b>                          |             |                   |
| 15-18                                | 85          | 77,2%             |
| 19-25                                | 26          | 23,6%             |
| <b>Cəmi</b>                          | 110         | 100%              |

Açıq sualların cavabı 4 əsas kateqoriyaya əsasən analiz edilib. Kateqoriyalar belə adlanır:

1. İdeal müəllimdən gözlənilən “şəxsi keyfiyyətlər”;
2. İdeal müəllimdən gözlənilən “didaktik qabiliyyətlər”;
3. İdeal müəllimdən gözlənilən “kommunikativ qabiliyyətlər”;
4. İdeal müəllimdən gözlənilən “təşkilatçılıq qabiliyyətləri”;

Respondentlərin verdiyi cavablar hər kateqoriyaya uyğun ifadələr ayırd edilmiş, oxşar məzmunlu cavablar birləşdirilərək bir kod daxilində analiz edilmişdir. Əvvəl ideal müəllimdən gözlənilən “şəxsi keyfiyyətlər”i

11 ən çox rast gəlinən və bu cavablara oxşar olanların faiz göstəriciləri Cədvəl 2.-də verilib.

Cədvəl 2. İdeal müəllimdən gözlənilən “şəxsi keyfiyyətlər”in faiz göstəriciləri

| <b>Şəxsi keyfiyyətlər</b>      | <b>Sayı</b> | <b>Faizlə (%)</b> |
|--------------------------------|-------------|-------------------|
| <b>1. Anlayışlı</b>            | 36          | 32,2%             |
| <b>2. Ədalətli</b>             | 34          | 30,9%             |
| <b>3. Mehriban, güləruz</b>    | 31          | 28,1%             |
| <b>4. Səmimi</b>               | 19          | 17,2%             |
| <b>5. Səbirli</b>              | 16          | 14,5%             |
| <b>6. Tələbkər</b>             | 13          | 11,8%             |
| <b>7. Mülayim</b>              | 10          | 9,09%             |
| <b>8. Mərhəmətli</b>           | 8           | 7,2%              |
| <b>9. Hörmətçil</b>            | 7           | 6,3%              |
| <b>10. Müasir dünyagörüşlü</b> | 5           | 4,5%              |
| <b>11. Əyləncəli</b>           | 4           | 3,6%              |

Cədvəl 2.-dən göründüyü kimi, tələbələrin “ideal müəllim”dən ən çox gözlədiyi şəxsi keyfiyyətlər arasında anlayışlı (32,2%), ədalətli (30,9%), mehriban, güləruz (28,1%), səmimi (17,2%), səbirli (14,5%) kimi cavablar üstünlük təşkil edir.

İdeal müəllimdən gözlənilən “didaktik qabiliyyətlər” kateqoriyasına aid olunan cavabların faiz göstəriciləri cədvəl 3-də verilib.

Cədvəl 3. İdeal müəllimdən gözlənilən “didaktik qabiliyyətlər”in faiz göstəriciləri

| <b>Didaktik qabiliyyətlər</b>             | <b>Sayı</b> | <b>Faizlə (%)</b> |
|-------------------------------------------|-------------|-------------------|
| <b>1. Səviyyəyə görə dərslər keçməli</b>  | 27          | 24,5%             |
| <b>2. Maraqlı dərslər keçən</b>           | 18          | 16,3%             |
| <b>3. İşini sevən</b>                     | 17          | 15,4%             |
| <b>4. Fərqli metodlarla dərslər keçən</b> | 14          | 12,7%             |
| <b>5. Savadlı</b>                         | 12          | 10,9%             |
| <b>6. Nitq qabiliyyəti</b>                | 13          | 11,8%             |
| <b>7. Fənni sevdirən</b>                  | 9           | 8,18%             |
| <b>8. İşini düzgün yerinə yetirən</b>     | 8           | 7,2%              |
| <b>9. Əyləncəli dərslər keçən</b>         | 6           | 5,45%             |

Cədvəl 3.-ə əsasən demək olar ki, səviyyəyə görə dərs keçməli (24,5%), maraqlı dərs keçən (16,3%), işini sevən (15,4%), fərqli metodlarla dərs keçən (12,7%) kimi oxşar cavablara daha çox rast gəlinib.

Cədvəl 4.-də ideal müəllimdən gözlənilən “kommunikativ qabiliyyətlər”in nəticələri göstərilib. Tələbələr müəllimlərdən ən çox gözlədiyi kommunikatativ qabiliyyətlər arasında “ünsiyyətçil” (39,09%), “dost” (ana-ata) kimi olmaq (29,09%), “fərdi yanaşan” (15,45%) kimi ifadələr daha çox rast gəlinən cavablardandır.

Cədvəl 4. İdeal müəllimdən gözlənilən “kommunikativ qabiliyyətlər”in faiz göstəriciləri

| Kommunikativ qabiliyyətlər   | Sayı | Faizlə (%) |
|------------------------------|------|------------|
| 1. Ünsiyyətçil               | 43   | 39,09%     |
| 2. Dost (ana-ata) kimi olmaq | 32   | 29,09%     |
| 3. Fərdi yanaşan             | 15   | 15,45%     |
| 4. Başa düşən                | 9    | 9,09%      |
| 5. Dinləməyi bacaran         | 6    | 6,36%      |

Cədvəl 5. – də ideal müəllimdən gözlənilən “təşkilatçılıq qabiliyyətlər” kateqoriyasına aid olan ifadələr arasında daha çox rast gəlinənlərin nəticələri göstərilib.

Cədvəl 4. İdeal müəllimdən gözlənilən “təşkilatçılıq qabiliyyətlər”in faiz göstəriciləri

| Kommunikativ qabiliyyətlər                                  | Sayı | Faizlə (%) |
|-------------------------------------------------------------|------|------------|
| 1. Sərhədləri düzgün (nə çox sərt, nə çox deyib-gülən olan) | 37   | 33,6%      |
| 2. Ayrı seçkilik etməyən                                    | 23   | 20,9%      |
| 3. Düzgün rəftar                                            | 19   | 17,2%      |
| 4. Tələbə ilə prinsip aparmayan                             | 12   | 10,9%      |
| 5. Nümunəvi davranışlar sərgiləyən                          | 9    | 6,36%      |

Cədvəl 5.-də müəllimin idarəetmə üsuluna görə gözlədiyi qabiliyyətlər sərhədləri düzgün (33,6%), ayrı-seçkilik (20,9%), düzgün rəftar (17,2%) kimi cavablar üstünlük təşkil edir. Bununla bağlı verilən cavab nümunələri



aşağıdakılardır:

Aparılan sorğunun nəticələrinə əsasən demək olar ki, müasir dövrün tələbələri “ideal müəllim”də anlayışlı, ədalətli, mehriban, güləruz, işini sevən, tələbələrin intellektual səviyyəsini nəzərə alaraq, fərqli metodlarla maraqlı dərslər keçən, savadlı, nitq qabiliyyətli, ünsiyyətçi, tələbələrə dost, ana, ata kimi sevgilə və fərdi yanaşan, dinləməyi və empatiya qurmağı bacaran, sinfi idarə edə bilən, hər baxımdan tələbələr arasında ayrı-seçkilik etməyən, nümunəvi davranışlar sərgiləyən və s. kimi keyfiyyətləri görmək istəyirlər.

Müasir dövrün tələblərinə uyğun müəllimlərin peşə üçün vacib olan şəxsi keyfiyyətləri və peşə bacarıqlarını dəqiq müəyyənləşdirmək məqsədi ilə bu kimi tədqiqat işləri daha geniş şəkildə aparılmalı, alınan nəticələri əsas tutaraq müəllimləri maarifləndirmək, onlarda bu bacarıqları formalaşdırmaq üçün müəyyən tədbirlər görülməlidir. Çünki gənclərimizin gələcəyi onlara təlim-tərbiyə verən, gələcək həyata hazırlayan müəllimlərin əlindədir. Məqaləni Ümummilli lider Heydər Əliyevin müəllimlər haqqında dediyi fikirlə bitirmək istədim: “...hər bir müəllim bilməlidir ki, onun üzərinə düşən vəzifə, onun dövlət üçün, millət üçün, Azərbaycan xalqı üçün gördüyü iş bütün başqa sahələrdə fəaliyyət göstərən insanların hamısının işindən ən gərəklisidir, ən lazımlısıdır” [1].

## ƏDƏBİYYAT

1. Əliyev H. Azərbaycan Müəllimlərinin I qurultayındakı nitqi. 26 sentyabr, 1998-ci il / Azərbaycan qəz., Bakı, 27 sentyabr, 1998
2. Həmzəyev M.Ə. Pedaqoji psixologiya: Dərs vəsaiti. Bakı: Maarif, 1991, 291 s.
3. İlyasov M.İ. Müəllim peşəkarlığı və pedaqoji sərəştəliliyin müasir problemləri: Monoqrafiya. Bakı: Elm və təhsil, 2018, 208 s.
4. Azmi A., Göktaş Z. Öğretmenin mesleki ve kişisel nitelikleri // Kastamonu Eğitim Dergisi, 2004, №2(12), 541-550 s.
5. Korkmaz G. Öğretim becerileri, kişilik özellikleri, alan bilgisi ve mesleki gelişim bağlamında etkili öğretmen özellikleri // Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 2021, №19(1), 525-541 s.
6. Карманова Ж.А., Иванова В.В. Развитие профессиональных навыков педагога // Международный журнал прикладных и фундаментальных исследований, 2016, № 9, 295-297 с.
7. Сомова Н.Л., Балакина, К.П. Профессионально-важные качества современного учителя // Герценовские чтения: психологические исследования в образовании, 2020, Вып. 3, с.675-682
8. [https://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/milli\\_egitim\\_der\\_gisi/149/cetin.htm](https://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/milli_egitim_der_gisi/149/cetin.htm)

Redaksiyaya daxil olub 15.01.2024